

Кулик І.В.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені В. Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна

Тацяк В.Я.
магістранта 1 курсу спеціальності «Соціальна робота»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені В. Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ СТАТЕВО-РОЛЬОВОЇ ВИХОВАНOSTI МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Статеворольове виховання є необхідною складовою громадянського виховання особистості і спрямоване на вироблення у неї адекватної поведінки як представника певної статі для оптимізації подальшої соціалізації особистості.

Не випадковим виступає час реалізації виховного впливу, оскільки норми стеворольової поведінки, засвоєні саме у молодшому шкільному віці поступово мають перетворитися на стійкі моральні принципи. Формування в дітей основ знань зі сфери стеворольової взаємодії людей та перетворення їх на регулятор вихованості є сутністю стеворольового виховання в цілому на даному віковому етапі.

Теоретичні аспекти проблеми стеворольового виховання дитини у загальній психології та педагогії розробляли: Л.Виготський, О.Жаворонко, О.Кікінежді, С.Ковальов, І.Кон, В.Постовий, А.Фром, З.Фрейд та ін.

Щодо аналізу досліджень зі стеворольового виховання та його стеворольового аспекту практичного характеру, то тут можна відзначити праці Ш.Берн, Т. Говорун, В.Кравця, Є.Постовойтова, В.Слепкової, Л.Тимошенко, О.Шарган, А.Хрипкової та ін.

Разом з тим, відчутна недостатність методик вивчення та формування стеворольової вихованості дітей.

Метою статті є дослідження рівнів статево-рольової вихованості молодших школярів.

Дослідження проводилося на базі Солотвинської загальноосвітньої санаторної школи-інтернат I-III ступенів Богородчанського району Івано-Франківської області. В дослідженні взяли участь учні 1-4 класів в кількості – 41.

Основним завданням дослідження було вивчення рівнів сформованості складових статево-рольової вихованості молодших школярів з метою виявлення особливостей вихованості даної категорії дітей.

Для вивчення статево-рольової вихованості молодших школярів використовувались такі методи: аналіз шкільної документації, спостереження, опитування учнів, розв'язання проблемних ситуацій, педагогічний експеримент, процедури якісної та кількісної обробки емпіричних даних.

Статево-рольове виховання є важливою складовою морального та статевого виховання особистості в цілому і представляє процес формування у дитини поведінки, притаманної носіям певної статі; послідовну педагогічну діяльність, спрямовану на оволодіння статево-рольовим репертуаром та відповідною поведінкою [3].

Сьогодення диктує необхідність розробки цілісної концепції статево-рольової просвіти та виховання, яка регулюватиме шляхи і механізми формування загальної статево-рольової вихованості у сучасному українському суспільстві. Аналіз літературних джерел дозволив визначити компоненти статево-рольової вихованості, а саме: когнітивний, емоційний, поведінковий [1; 2; 4].

В свою чергу когнітивний компонент (статево-рольові знання як основа статево-рольової свідомості) включає в себе знання про стать та статево-рольову ідентифікацію, сформованість статево-рольових взірців та знань про моделі адекватної статево-рольової поведінки, знання про тендерні ролі дорослих. Емоційний компонент визначає позитивне ставлення до норм, що регламентують статево-рольову взаємодію та до самої взаємодії. Поведінковий

компонент статево-рольового виховання становить адекватну статево-рольову поведінку.

Когнітивний компонент статево-рольової вихованості вивчався за виділеними вищевказаними складовими. Оцінювання здійснювалось за параметрами усвідомленості, повноти, адекватності. Стосовно сформованості поняття „стать” та статево-рольової ідентифікації було виявлено, що у молодших школярів найкращою виявилась усвідомленість (високий рівень було виявлено в 40%, середній – в 48,89% дітей), а найбільш низьким виявився загальний рівень відповідей дітей за параметром повноти (середній рівень – у 37,78%, низький – у 42,22% дітей). У 31,11% дітей ми виявили високий рівень сформованості поняття „стать” та статево-рольової ідентифікації. У 44,44% дітей виявлено середній рівень сформованості поняття „стать” та статево-рольової ідентифікації, тобто діти роблять поодинокі помилки ідентифікуючи себе із представниками власної статі, слабо диференціюють людей за статевими ознаками, процес трансформації проявів статево-рольової поведінки з віком усвідомлюють недостатньо. У 24,44% дітей поняття про стать та знання з статево-рольової ідентифікації не сформовані або знаходяться на низькому рівні.

Виявлені дані відносно сформованості статево-рольових взірців, знань про моделі адекватної статево-рольової поведінки демонструють, що в дітей найгіршою виявилась повнота, а найкращою адекватність. Високий рівень сформованості цієї складової когнітивного компонента було виявлено у 11,11%, середній – у 42,22%, низький – у 46,61% дітей.

Високий рівень знань відносно тендерних ролей виявлено у 15,56%, середній – у 22,22%, низький – у 62,22% дітей.

В цілому в дітей знання в площині статево-рольової вихованості найгірші за параметрами повноти (високий рівень виявлено у 20%, середній – у 37,78%), низький – у 42,22% дітей). Результати вивчення когнітивного компонента статево-рольової вихованості дітей свідчать, що 46,67% дітей не розуміють поняття „стать”, її дихотомічність, ідентифікація себе з представниками своєї

статі сформована недостатньо або взагалі відсутня, статево-рольові взірці несформовані або неадекватні, знання про статево-рольові моделі поведінки низькі. Діти мають недостатні знання про тендерні ролі дорослих, сімейне життя, статево-рольову взаємодію або виявляють цілковиту відсутність цих знань.

Емоційний компонент статево-рольової вихованості вивчався за параметрами: характер ставлення, стійкість, дієвість. В результаті проведення констатуючого експерименту було виявлено, що в дітей найкраще розвинутим є рівень позитивного характеру ставлення до норм статево-рольової взаємодії (17,78%) дітей – високий рівень, 40,0%) – середній), найгіршою виявилась стійкість ставлення (31,11% дітей – середній, 55,56% – низький рівень).

У цілому було отримано такі дані про рівень сформованості емоційного компонента статево-рольової вихованості дітей: 48,89% дітей виявили ситуативне, непередбачуване, нестійке або відверто негативне ставлення до норм, що регламентують статево-рольову поведінку та до статево-рольової взаємодії, 35,56% дітей виявили позитивне, але не стійке, незацікавлене ставлення до норм статево-рольової взаємодії та самої взаємодії, і лише 15,56% дітей виявили високий рівень сформованості емоційного компонента статево-рольової вихованості.

Поведінковий компонент статево-рольової вихованості вивчався за параметрами повноти, стійкості, дієвості. Дослідження статево-рольової поведінки дітей дозволило виявити суттєві прогалини у повноті реалізації статево-рольового репертуару, її загальну низьку сформованість, нестійкість, ситуативність застосування. У дітей найгірше сформована дієвість поведінкового компонента, яка була виявлена внаслідок розв'язання ситуацій статево-рольової взаємодії. В цілому низький рівень сформованості поведінкового компонента статево-рольової вихованості був визначений у 60,0%, середній – у 28,89%, високий – у 11,11% дітей.

Під час проведення констатуючої частини дослідження нами були виділені особливості статево-рольової вихованості молодших школярів, а саме: діти

погано розуміють термінологію, зокрема поняття „стать”, „мужність”, „жіночність”, „справжній” чоловік, жінка. Ці слова майже зовсім не використовуються в силу їх нерозуміння, складності, збірності, абстрактності. Діти мають надзвичайно бідні уявлення про тендерні ролі дорослих, про сім'ю та особливості її функціонування, материнство, професійну сферу реалізації людини тощо.

Таким чином, проведене дослідження рівня знань дітей з питань статево-рольової вихованості дало нам змогу не тільки виявити недоліки, прорахунки у знаннях дітей відносно статево-рольової взаємодії. Результати досліджень дозволили поставити чіткі виховні цілі та розробити структурне і, водночас, логічне педагогічне забезпечення розвитку знань дітей із сфери статево-рольового виховання та висловити окремі рекомендації щодо покращення виховної та соціально-педагогічної роботи в загальноосвітній школі.

Список літератури:

1. Каган В.Е. Воспитателю о сексологии. – М: Педагогика, 1991. – 256 с.
2. Кон І.С. Вступ до сексології: Пер. з рос. Н.М. Пироженко. – К.:Либідь, 1991. –304 с.
3. Кравець В., Говорун Т., Кікінежді О. Він та вона: Різні від природи чи від виховання? Методичні рекомендації класним керівникам, практичним психологам та вчителям валеології. – Тернопіль: Богдан, 2000. – 28 с.
4. Ковальчук І. А. Статево-рольова соціалізація учнів : Монографія. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 216 с.
5. Олійник Л. Статеве виховання. Навчальний посібник з питань здійснення статевого виховання дітей від народження до юнацького віку. – Миколаїв ПП «Прінт-Експрес», 2010. – 112 с.